Ціна 30 сот.

КРАКІВСЬКІ ВІСТИ

Народній часопис для Генерального Губернаторства
Krakauer Nachrichten
Ukrainische Volkszeitung
für General-Gouvernement
ЧАСОПИС ВИХОДИТЬ ДВІЧІ В ТИЖДЕНЬ, В СЕРЕДУ І СУБОТУ В ГОД. 6. ВЕЧЕРОМ.

Адреса Редакції і Адміністрації: KRAKAUER NACHRICHTEN. KRAKAU, Karmeliterstr. 34, II.
Телефони:
Дирекція Видавництва 137-42
Редакції і Адміністрації 230-39
Друкарня 102-79
ВІДДІЛИ:
Холм: Люблинська 26.
Ярослав: Головна 19.
Сянік.
ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно 2.50 зол., квартально 7,50 зол., піврічно 15.00 зол.
Ціна поодинокого числа 30 сот.

Ч. 25. Краків, 4. квітня 1940. Рік I.

Літературний конкурс

На численні домагання Вп. Авторів Дирекція »Українського Видавництва« пересуває речинець надсилання рукописів на I. Літературний Конкурс з 15. квітня на день 31. травня 1940 р.

Подробиці конкурсу були оголошені в 10. ч. »Краківських Вістей«.

Дирекція
»Українського Видавництва«
в Кракові.

Німецькі літаки знищили 6 кораблів

= Берлін. Начальна команда німецької армії повідомляє: На західньому фронті ніяких важніших подій. **Німецькі бомбовики заатакували з успіхом у четвер 28. березня ц. р. вечором, не зважаючи на погані атмосферичні умовини, британські кораблі, що плили під конвоєм, недалеко шотляндських островів. Бомби поцілили шість великих торговельних кораблів, спричинили пожежу на одному кораблі і затопили один охоронний корабель з конвою.** Всі німецькі літаки вернулися назад. Крім того німецькі літаки в більшій кількости перевели розвідчі лети над Північним морем, В. Британією та Францією. Літаки були і над Оркнейськими та Шотляндськими островами. Летуни зібрали цінний розвідчий матеріял не зважаючи на сильну протиоборону. Два розвідчі літаки не вернулися.

Анґлійці нарушують невтральність малих держав

= Берлін. Начальна команда німецької армії повідомляє: На західньому фронті ніяких важніших подій. В повітряному бою **в околиці Саарбрікену німецькі летуни зістрілили один французький літак.** В ночі з 24. на 25. березня німецькі літаки перевели розвідчі лети над північною і східньою Францією. Ворожі літаки знову нарушили голяндський, бельґійський, люксембурський і швайцарський кордон. На зах. фронті в часі випаду нім. пробоєвих віддІлів на полудне від Пірмазен вдалося взяти до неволі багато полонених. Ворог має теж втрати в убитих і ранених. На полудне від Вайсенбурґа відбито зі стратами ворожий пробоєвий відділ. Німецьке летунство не зважаючи на сильне протиділання ворога перевело розвідчі налети над Францією. 25. і 25. березня численні ворожі літаки надлетіли над північну і західню Німеччину нарушуючи в багатьох місцях данський, голяндський, люксембурський і бельґійський кордон. 26. березня німецька оборона зістрілила на західньому кордоні 2 літаки й прогнала ґрупу літаків, що намагалась продертись до Німеччини. Підчас невдачного нападу поодиноких анґлійських літаків на німецькі кораблі на німецькому побережжі **один німецький мисливський літак зістрілив одного англійського літака типу Брістоль Бленгайм.** Підчас нічних налетів ворожих літаків на німецьку територію, **які то в прилеті то у відлеті нарушили данський, голяндський, бельґійський і люксембурський кордон, німецька артилерія зістрілила один анґлійський літак. Частина анґлійської залоги дісталася в полон.**

—о—

Візита міністра Дарре в Будапешті

= Берлін. Німецький міністр прохарчування і хліборобства та провідник німецького селянства Р. Вальтер Дарре виїде в перших днях квітня на запросини мадярського міністра хліборобства до Будапешту, щоб звидітн хліборобську виставу. Ця візита дасть теж змогу обговорити справи господарської співпраці між Мадярщиною й Німеччиною та поширити її в ділянці хліборобства.

Б. болгарський премієр їде до Риму

= Будапешт. Мадярські часописи повідомляють з Софії, що б. болгарський премієр Кіоссеіванов їде до Риму. Хоч преса підкреслює, що ця візита має приватний характер, нема сумніву, що Кіоссеіванов переведе розмови на політичні теми.

Дві весни

національного відродження Холмщини.

Яка краса відродження країни..
О. Олесь.

I.

Чи лише дві весни національного відродження пережила Холмщина?

Без сумніву ні — було їх більше, було їх навіть багато.

Знаемо в історії немало моментів, коли Холмщина, як затоптана обіч шляху стежка, що весни вкривалася зеленою травицею, щоб... за якийсь час люди знову все потоптали. Згадаймо бодай деякі з цих давноминулих моментів національних обнов Холмщини.

Хібаж не весняним відродженням були для Холмщини відвідини її Володимиром Великим і Ярославом Мудрим? Хібаж оселення в Холмі великого князя й короля Данила Романовича не принесло Холмській Землі цілого ряду прегарних весен у житті? А володарювання тут зовсім українізованого князя Любарта та привернення собі м. Люблина? А доба епископа Якова Суші? А „гостина" на Холмщині Богдана Хмельницького з козацтвом? Навіть... навіть виділення холмської ґубернії було маленькою весною, бо... відчинило нам фіртку у Велику Україну.

Як би не було в тисячелітній історії оцих, бодай коротенЬких і холодних весен національного пробудження Холмщини, напевне не витримала б вона десять століть важких страждань і болючих втрат.

II.

Зпосеред багатьох весен національного відродження Холмщини мусимо особливо міцно підкреслити дві, а саме: 1916 й 1939 рр. 1916 р. — це рік національної культурно-освітньої та політичної праці на Холмщині „Союза Визволення України" і місцевого українського громадянства. „С. В. У." розгортав свою працю головно в північній частині Холмщини (Підляшшя), яку займала німецька армія.

Ця прекрасна весна відродження північної Холмщини жде, щоб ті, які її бачили й особисто переживали, як мога ширше й швидче змалювали її. Моє ж завдання скромне — подати лише згадку про національно-весняні дні 1916 р. під німецькою владою. Тоді то, завдяки праці „С.В.У." і місцевих громадян, повстали українські школи. В м. Білій почала виходити ґазетка (здається) „Рідне Слово". Вийшов календар. Відбулися в Берестї курси для учителів. Накладом „С.В.У." вийшло кілька патріотичних книжок і т. д.

Вісток про український національний рух з того часу в південній Холмщині

(на південь від Холма) маємо ще менше. В якійсь мірі мусів він бути і там, бо, поперше, з Володимира за Бугом ширили вже культурно-освітню працю українці Галичани, а, по друге, маємо вістки про їхній звязок із „С.В.У.". Треба ще підкреслити й те, що відродженецький рух на Холмщині, започаткований у 1916 р., мав уже чисто український характер.

III.

Травиця, раз полита сяйвом і теплом благодатного весняного сонця та чудодійними весняними дощами, вже росте сама, без стриму. Те саме було на Холмщині й з національним відродженням 1916 р. Воно все зростало та ширилося — і за часів впливів Української Народньої Республики й за польських часів (від 1918 р.)

Хоч уже віяли з Варшави смертоносні вітри, то Холмщина все йшла вперед. „Рідні Хати", бібліотеки, хори, театральні гуртки, ґазета (в Холмі), національний танок (Авраменко), свій холмський календар, рідні вишивки й т. д., — все це заквітчувало Холмщину, як квіти справжньої весни.

Незабаром прийшли й плоди цього нашого відродження: зріст національної свідомости серед молоді і серед старших холмщан. Зріст цей, між іншим, виявився вже в часі перших виборів до сойму і сенату 1922 р., які дали досить добрі висліди. Тому злякалася Варшава воскресенням Холмщини з мертвих і почала нищити все живе та здорове. Передусім позбавлено холмщан права на рідну мову (закон 1924), а згодом знищено все інше: орґанізації, хори, кооперативи, видавництво й врешті — сто кільканадцять церков (українські школи зникли вже на початку польського панування).

Щезло на Холмщині все українське, крім... українського народу, української душі. Під звалищами руїни, над якими зловіщо шаліли гураґани польського шовінізму й україножерства, дух українського народу не переставав жити, чекаючи лише нової весни.

І ця весна прийшла в осени минулого року. Цю весну переживає Холмщина й сьогодні. Це друга чисто українська весна. Таксамо, як і перша весна відродження 1916 р., прийшла вона під німецькою владою.

IV.

Коли ми згадуємо красу й корисність відродження Холмщини в 1916 р. під кутом зору сьогоднішньої другої весни, то мимохіть приходимо до таких думок:

Можливости 1916 р. не були використані в повній мірі; не використовуються вони, здається, в належній мірі й сьогодні (в багатьох місцях).

Багато пошкодило холмщанам тоді „оглядання на задні колеса". А як, мовляв, буде не так, а інакше. Очевидно, такі думки підсовують нашим людям сусіди. Подібні настрої шкодили нам у 1916 р.; ще більше можуть пошкодити сьогодні. Їм не повинно бути місця. Потрібний масовий одностайний зрив.

Кожний з нас болюче відчуває відсутність вісток про першу українську весну Холмщини (1916 р.). Не менше відчули б ми й наші нащадки відсутність вісток, про те, як проходить на Холмщині оця друга наша весна.

І тому то кожний інтеліґент, який працює на суспільному полі в місті чи в селі, повинен добре зберігати в памяті, навіть записувати все те важніше, що бачить, чує, переживає.

Це все нам придасться. І можливо — у великій мірі.

В. Островський.

Край у поклоні Шевченкові

КРАСНА БІЛЯ КОРОСНА.

Дня 17. березня ц. р. село Красна біля Коросна гідно вшанувало память найбільшого сина України Тараса Шевченка. Заходом місцевого управителя школи п. М. Голея уладжено того дня святочний концерт, а малі шкільні діти відограли штуку п. н. „Тарас пастушок".

Реферат про генія України виголосила п. Лесняківна Анна. На дальшу програму склалися співи і деклямації шкільної дітвори. Замітне те, що на концерт прибули всі громадяни Красної. Цим дали доказ, що Тарас Шевченко дорогий усім дітям одної Матері — України.

СЕЛО НОВОСІЛКИ б. БАЛИГОРОДА В ЧЕСТЬ ПРОРОКА УКРАЇНИ.

Дня 17. березня ц. р. шкільна дітвора села Новосілки в Балигородщині вшанувала роковини пророка України Т. Шевченка святочним концертом. На концерт прибуло багато людей, молодих і старших так, що саля була переповнена. Управитель місцевої школи д-р Масенко виголосив дуже гарний реферат про життя і творчість найбільшого нашого поета Т. Шевченка. Присутні з увагою вислухали цікавого реферату й здавалось запаматувати собі кожне слово зі життя Генія України. З черги малі шкільні діти відспівали низку українських пісень. Зокрема заповіт Шевченка зробив велике враження на присутніх. Дуже подобалася ця пісня, при якій школярики виконували руханкові вправи. Напримкінці свята молодь відограла штуку в 2-ох діях з життя Т. Шевченка. Закінчено це шевченківське свято відспіванням національного гимну.

М. Яр.

СЕЛО БЕРЕЗНО — КОБЗАРЕВІ.

Дня 9. березня ц. р. відбувся в Березні пов. Холм величний концерт у честь Т. Шевченка, що його влаштувала українська народня школа з т-вом „Рідна Хата" під проводом учителя М. Мандюка. У програму концерту ввійшли: вступне слово, відспівання заповіту, деклямації, інсценізації, рецитації, пісні, дитячі вистави: „Тарас пастушок" і „Дитяча тайна" у 126-ті роковини уродин Т. Шевченка. Програма була гарно підібрана та опрацьована. Кожну точку присутні нагороджували гучними оплесками. Зокрема дуже гарне враження робили на селян дівчата в українській народній ноші, яка була до недавна в наших околицях заборонена урядом б. Польщі. В селі видно подих животворчої сили „Кобзаря", бо зачинає в нас пробуджуватись українська пісня, українська ноша, українська мова і приспана національна свідомість.

М.

НАЙМЕНШІ КОБЗАРЕВІ.

З великою пошаною для нашого поета-генія і духового вождя українського народу Т. Шевченка село Чулчиці Великі на Холмщині відсвяткувало день 10. березня ц. р. По службі Божій о. Гелицький відправив в церкві панахиду в українській мові, в якій взяла участь шкільна дітора нашої та двох сусідних шкіл і молодь та старші громадяни. При перших словах панахиди церква заясніла свічками в руках дітей і парохіян. По панахиді відбувся в нашій школі святочний концерт в честь поета, на який численно прибуло багато селян, шкільні діти 2-х сусідних шкіл, а саме Чулчиць Малих і Сопічниць. Не зважаючи на сильну заметіль теж приїхали, щоб взяти участь у концерті. По відспіванні „заповіту" управителька школи в Чулчицях Великих виголосила реферат, а шкільні діти і молодь на зміну відспівали і віддеклямували цілу низку творів Т. Шевченка. З черги маленькі „козаки" з маленьким „отаманом" співаючи „Ой у лузі червона калина", з дерев'яними рушницями на плечах і жовто-блакитним прапором бадьоро перемашерували через салю. Відспіванням національного гимну закінчено це свято.

Молодь села Богородиці працює

Три кільометри від Грубешова втулилося в обійми піль, сіножатей та лісів невеличке село, з багатомовною назвою — Богородиця. Колись москалі називали його „Бородіца", поляки в останніх роках „перехрестили" на „Броджіча" а перед розвалом „моцарства" назвали Богородицю — „Маршалково". Одначе не довго залишилися та чужа, накинена назва, і наше село знову пишається староукраїнською назвою Богородиця.

Була в нашому селі й церковця, в якій правилися Богослужби. Одначе „шляхетська" Польща, як тільки станула на глиняні ноги, негайно почала нищити добутки українського духа. Спершу замкнено нашу церкву. Коли ж люди далі приходили біля церкви, щоб Богові помолитися, тоді в 1939 р. у варварський спосіб знищено церкву. Сорок поліцшантів і кількох поляків-робітників зі сокирами та джаґанами розвалювали храм Божий. Ридала й стогнала старенька церковця під ударами поліцейських молотів. Старі бабусі й діди ридали й проклинали польських вандалів, а мужчини мимохіть шукали за пістолями і шаблями, щоб охоронити дім Божий перед руїнницькою польською рукою. Та історія важко і справедливо покарала поляків. За свою злобу і жадобу нищення втратили державу. Тепер і в нашому селі живеться людям зовсім інакше. У мурованій школі не сидить уже польський шовініст, і не вговорює малим дітям, що „вони поляки, та що українців ніде нема". Тепер наші діти учаться на рідній мові історії, географії, тощо. Є теж у Богородиці кооператива, а селяни закуповують усі потрібні їм речі у своїй крамниці.

Поляки називали Богородицю грубешівською столицею, бо це справді свідоме село. Національну роботу започаткувала ще „Рідна Хата", а тепер продовжає гідно аматорський гурток і хор під управою О. Самохваленка. Хор уладив уже 8 концертів, з того 5 у Грубешові, 2 в Богородиці й 1 в Городлі (містечко 15 км. від Грубешова). Всі концерти випали дуже гарно. Німецькі гості подивляли красу й чар української пісні та просто не вірили, що на селі можна зорґанізувати такий високомистецький хор. Останній концерт у Грубешові 15. лютого ц. р. стягнув чимало слухачів. Українські колядки, щедрівки й народні пісні так подобалися приявним, що деякі з них хор мусів повторити. На цьому ж концерті грубешівська й богородицька молодь відтанцювала багато національних танків. Люди розходилися з концерту з великою радістю і гордістю. Це ж бо по стільки роках повітове зажидівлене місто діждалося такого українського свята. Дня 17. лютого ц. р. відбувся концерт у Богородиці. Саля була переповнена гостями.

Тепер хор підготовляє Шевченківське свято. Уже вивчено декілька пісень, як „Україна" Давидовського, „Сонце заходить" Роздольського, „Думи мої", „Заповіт" Стеценка і „Чого мені тужно" Волошина. Хористкам і хористам належиться справжне признання за таку жертвенну працю, яку вони виконують з почуттям сповненого національного обовязку.

Аматорський Гурток підготовляє виставу „Назар Стодола", та „Ой, не ходи, Грицю". Місцевий учитель веде у школі курси для доросту.

Віджило наше село. Радіють усі, що є змога працювати для добра батьківщини. І будемо працювати доки сил стане аж мрії здійсняться.

Богородчании

Homo politicus

Причини упадку Польщі

Устрій і влада*)

Права передруку й перекладу застережені.

Зерна внутрішньої слабости Польщі були засіяні в усіх трьох конституціях, що їх мала польська держава у свому 20-тилітньому існуванні. Усі три конституції були джерелами найповажніших внутрішніх політичних суперечок, які іноколи доводили до потрясень, що й безпосередньо грозили державі загибіллю. Ніодна з отих конституцій не замикала політичної боротьби, кожна з них була лише кінцем одного та початком другого періоду боротьби, яка назверх була боротьбою за устрій, але по суті була *боротьбою за владу*. Таким робом у Польщі влада не була функцією устрою, тільки устрій був засобом влади. Бо автори *всіх* трьох польських конституцій мали „задню думку", зрештою всьому світові відому: ні в одному з отих трьох випадків автори не думали про те, щоб державі дати добрий і тривкий лад, пристосований до соціяльного та національно-політичного укладу сил, ні в одному з отих трьох випадків автори конституції не здійснювали в ній своєї політичної програми, себто не реалізували свого політичного світогляду, *лише* завжди конституція мала служити їм на те, щоб позбавити влади їх противників та дати владу їм самим. Конституція у Польщі була знаряддям *боротьби за владу, яка тривала повних і безупинних 20 літ*.

Формально початок польської держави датується від дня 11. листопада 1918 року, себто від дня повороту Пілсудського до Варшави (про це навіть появився закон з 22. квітня 1937 року „про свято самостійности"). Декрет Пілсудського з 22. листопада 1918 р., як начальника держави, про найвищу репрезентаційну владу у Польщі нормував тимчасовий устрій Польщі до дня 20. лютого 1919 року. Тоді то т. зв. законодатний сойм (у відрізненні від пізніших т. зв. конституційних соймів), зложений з колишніх виключно польських послів парляментарних установ Австрії, Німеччини і Росії, прийняв „малу конституцію". „Мала конституція" у своїй першій статті затверджувала надалі Пілсудського на становищі начальника держави (відкриваючи законодатний сойм Пілсудський склав свою владу в його руки), але вже всі дальші статті були вроджені з думки, щоб Пілсудського позбавити всякої фактичної влади. До того часу Пілсудський мав диктаторську владу: він іменував по своїй вподобі уряд, затверджував закони та оголошував їх у формі декретів, перед ніякою установою за свою політику не був відповідальний.. Тимчасом права більшість законодатного сойму нічого у світі так не лякалася, як диктатури Пілсудського, нікого теж у світі так не ненавиділа, як Пілсудського, начальника власної держави! Отже „мала конституція" суверенного держави виразно визначувала — сойм; начальник держави був відповідальний перед соймом нарівні з іншими міністрами; закони проголошував не начальник держави, тільки маршал сойму з контрасиґнатою голови ради міністрів та дотичного ресортового міністра; за начальником держави залишалося щоправда право покликувати новий уряд, але з застереженням, що це має ставатись „у порозумінні зі соймом". Стосування у практиці цієї конституції, головно останньої згаданої клявзулі, виглядало так, що „суверенні посли" з маршалом того сойму Войтіхом Тромпчинським на чолі застроїли і загидили життя тому Пілсудському, якого народ тільки що витав як творця і будівничого держави.

Забава у піжмурки з Пілсудським ніби повинна була припинитися з хвилиною *вирішення нової, тривкої, конституції*, себто 17 березня 1921 року. Але законодатний сойм так засмакував в ній, що штучно продовжив свою каденцію аж до другої половини 1922-го року, себто до часу вирішення виборчої ординації та розписання перших виборів. Літом того року боротьба між соймом та начальником держави дійшла була до шпилю: з початком червня димісіонував під натиском Пілсудського уряд Поніковського, а боротьба за нового кандидата, за інтерпретацію слів конституції про „порозуміння з соймом" при покликуванні нового уряду, боротьба за престіж і компетенції тривала 2 місяці, в яких панував повний хаос: Пілсудський рішуче відмовився переговорювати з Корфантим, як кандидатом сойму на премієра, а після 9-тиденного урядування кабінету Слівінського — щойно 31-го липня склався кабінет проф. Новака. За того кабінету були переведені перші в Польщі вибори. З виборів вийшов сойм і сенат, який 9. грудня 1922 року вибрав першого президента польської републики, в особі Ґабрієля Нарутовіча, приятеля Пілсудського. А рівно в тиждень пізніше, 16 грудня 1922, Елігій Невядомський, активний член польського національно-демократичного табору, застрілив Нарутовіча. На судовій розправі щиро призначався, що його куля була спершу призначена для Пілсудського.

Пілсудський склав владу ще на руки Нарутовіча, на два дні перед його вбивством. Уже 20. грудня черговим президентом держави став Станислав Войцеховський. Нова конституція почала діяти, але нездорова політична атмосфера тривала далі. Витворювала її дальша боротьба між Пілсудським та соймом, витворювали її самі ті „задні думки", які товаришили авторам і березневої конституції в їхній праці. Її головним автором був проф. Дубановіч, лідер найправішої соймової ґрупи „ха-енів", „християнсько-народової партії", яка хотіла бачити Польщу монархією з королем; це не перешкоджувало, що монархіст склав конституцію демократичної републики. Правиця (ендеція Ґломбінського-Ґрабського, згадані „хаени" Дубановіча-Стронського та „хадеки", християнські демократи, Корфантого) була в засаді за сильною, радше автократичною, владою. Але тому, що та влада могла дістатися Пілсудському, правиця йшла дальше у демоліберальному устроєвому захопленні, ніж сама лівиця (ППС, Стронніцтво Хлопске, „Визволене"). Отже всі вони разом спутали президента републики цілою низкою постанов і соймових обичаїв, які випливали чи то з букви конституційного закону, чи його тенденції: сойм мав право провалювати кожний уряд звичайною більшістю голосів та користав у практиці з того права напр. так, що „вилускував" поодиноких міністрів (робив це головно після травневого перевороту, коли не мав відваги висловлювати недовіря цілому кабінетові!); президент не мав права розвязати сойму перед кінцем пятилітньої каденції, хіба що згодився на це сенат більшістю 3/5 свого законного числа членів (а що саме сенат був здебільша „правий", то у практиці було річчю неможливою, щоб аж 66 сенаторів на 111 заявилась проти волі сойму); законодатна процедура йшла мимо президента та його роля зводилась по суті до чисто репрезентаційних функцій.

Страх перед приходом Пілсудського до влади казав польській політичній правиці відповідно препарувати конституцію, виборчу ординацію та соймовий реґулямін. Другим засобом асекурації перед цією самою „небезпекою" була така орґанізація найвищої військової влади, щоб за все відповідав військовий міністр, з черги відповідальний перед — соймом. За ту-то орґанізацію військової влади велась дальше боротьба, без огляду на те, чи Пілсудський урядував у Бельведері чи писав книжку „1920 рік" у Сулеювку. Зрікся всіх становищ (шефа ґенерального штабу та голови „тісної военної ради") літом 1923-го року, безпосередньо після приходу до влади уряду т. зв. „Хієно-Пяста" з Вітосом, як премієром (бльок обєднаної правиці, що звала себе „хшесціяньска єдносць народова" та рахувала у соймі 161 голосів, з центровим „Пястом", що мав 70 голосів: сойм складався, як відомо, з 444 послів). Коли звеличники Пілсудського уладили йому на прощання бенкет у „малиновій" салі варшавського „Брістолю" та запитували його, чому відсувається від державних справ, він порівнював свою незавидну долю до долі Юзефа Понятовського, який „згинув у болоті" (в річці Ельстері) та навязував до слів на памятнику Понятовського у Варшаві „Честь і батьківщина": „...Шукаєш честии? Знайдеш свого наслідника теж у болоті, ріднім болоті. Болотом його напоїли... Хочу тільки ствердити, що це болото є, та має воно повагу і значіння у Польщі..."

Як Пілсудський розумів боротьбу з тим болотом — це напевне тямить чимало людей, тим більше, що після переможного, здавалося, закінчення тієї боротьби болото зовсім не щезло, бо самі люди Пілсудського згодом ще більше його розмазали. Давав у Сулеювку інтерву до ґазет, „перестеріґав" преэ. Войцеховськоого перед ґенералами Сікорським і Галлером, як тими, що ніби втягають військо до політики, всіми способами поборював проект Сікорського про орґанізацію начальної військової влади. Політична атмосфера у Польщі від тієї боротьби не кращала. Зізнаючи у процесі пор. Блонського, який буцім то очорнив своїх зверхників, склавши рапорт, що вони дали йому, Блонському, приказ інвіґілювати Пілсудського, сам Пілсудський так характеризував відносини у Варшаві з літа-осени 1923 року: „Тоді панували у нашій державі дивоглядні відносини. Дивоглядні тому, що всі всюди казали про якісь державні замахи... Вже підчас моего урядування в Польщі був стосований телефонічний підслух на найвищих становищах... Ґен. Шептицький (військовий міністр у кабінеті Вітоса) ночував раз у команді міста у звязку з поголосками про замах..." Коли ж врешті справа законопроекту про устрій військової влади не рухалась з мертвої точки не вважаючи на заходи ген. Желіґовського в уряді Скшинського (листопад 1925 до травня 1926) і коли на зміну тому останньому урядові прийшов знову „центро-правий" уряд Вітоса, який першим своїм ділом сконфіскував інтерву Пілсудського у „Курієрі Порaннім" — Пілсудський підняв збройне повстання, відоме під назвою травневого перевороту. Перший президент Польщі згинув від кулі. Другий утік пішки бельведерськими городами і мокотівськими полями до замочку у Вілянові, де зрікся своєї президентури. Пілсудський знову став фактичним диктатором. Але від того моменту почали діятися знову цілком несамовиті історії, які не тільки не поклали край внутрішній політичній боротьбі за владу і не тільки не оздоровили атмосфери, але ще більше її наелектризували.

Пілсудський накинути ніякої зміни конституції не хотів, диктатури у свої руки не

*) Див. ч. 23. »К. Вістей« стаття п. н. »Без прецеденсу« і ч. 24. »К. Вістей«, стаття п. н. »Проклін минулого« — »Вдача й настрої«.

ваяв, президентури також не прийняв, хоч 31. травня 1926 року ненависний йому сойм вибрав його президентом 292-ма голосами (на 196, які впали на ендека Бнінського). Ствердивши, що „у відродженій державі не прийшло відродження душі народу" (26.V. 1926) — Пілсудський почав „перевиховувати" польське громадянство і його політичну верхівку методами, які доводили до цілком протилежних наслідків. Посипались ординарні лайки з найгіршими вуличними вульґарними висловами, які були специфічною сензацією для всієї великої чужинецької преси. Цими лайками розпочав Пілсудський свою „співпрацю" з соймом таки від травня 1926 року, коли то „запросив" представників усіх польських соймових клюбів до президії ради міністрів (за кабінету Бартля) та облив їх помиями, які вони мовчки облизали, не найшовши між собою ніодної людини, яка застереглась би проти таких епітетів. Ті лайки повторювались спорадично, у статтях „Дно ока", „Погасаючому світові", у зізнаннях на розправі мін. Чеховича і при всяких нагодах. Зі свого боку соймова більшість робила Пілсудському далі всякі пакости, з тією ріжницею, що тепер змінилося обличчя тієї більшости. Бо Пілсудський, всупереч льоґіці і загальному переконанню, лаяв учорашніх своїх звеличників із лівиці нарівні з ворогами з правиці, а відкидаючи і диктатуру і демократію — не проголошував сам ніякої позитивної устроєвої програми. Таким робом змобілізував проти себе і правицю і лівицю, зате спірався на партійному новотворі, що прийняв назву „Безпартийний Бльок співпраці з урядом" (ББ). Вся ж роля ББ полягала у тому, щоб сліпо виконувати волю Пілсудського, а коли тої волі ніхто не знав — щоб її по своїй вподобі відгадувати і своєю інтерпретацією всіх противників терогизувати. Конкретно ББ мав два завдання: у соймі перевести нову конституцію, а в краю бути допомічним орґаном державній адміністрації. Але, не маючи ніякої програми (єдина політична партія у світі!) та жонґлюючи лише фразою про „ідеольоґію маршала Пілсудського" без ніякої точнішої політичної дефініції, що значить ця ідеольоґія, ББ став табором, який швидко перетворився у прибіжище кар'єристів та спритярів: сунули туди перебіжчики з усіх інших політичних партій, ішли туди протеґовані державної адміністрації, всі тії, яких можна було купити та які хотіли на „ідеольоґії" нажитися. Популярним став вислів, що у ББ найчисленнішою із трьох колишніх леґіонових бриґад є бриґада — четверта. Найшлись у тій четвертій бриґаді і польські маґнати, які зраділи, що Пілсудський відвернувся від демократичної лівиці та відразу переорієнтувались (голосний „пакт несвержський", на замку кн. Радивила у Несвержі, в кінці жовтня 1926 року, де прийшло до безпосередньої зустрічі Пілсудського з польською маґнатерією з нагоди декорування саркофаґу поляглого у 1920 р. адютанта Пілсудського, Станислава Радивила: через те потім до уряду Бартля ввійшли консерватисти Мейштович і Незабітовський). Сиділи вони бічобіч з жидівським банкиром Вісліцьким, з колишніми соціялістами Морачевським та Яворовським, з такими Пястівцями, як Маріян Домбровський з краківського „ІКЦ"-а, з українськими „бебеками" з Волині. Пілсудський тих усіх найбільш характеристичних рис ББ та деморалізації, яку ББ сіяло у польському громадянстві й у цілій державі, не бачив. Вияснюючи, чому він кандидує на першому місці листи ББ у виборах до сойму у 1930 році, Пілсудський заявив: „У ББ зосереджуються люди, які вміють переходити до денного порядку над усіми дрібними інтересами і вигодами, над інтересом чи вигодою своєї ґрупи, для праці над спільним добром"... Тієї праці ніхто більше, на жаль, не міг добачити. А проте ББ своє завдання таки виконав: перевів зміну конституції.

Не пішло це так легко. Сойм, вибраний у 1928 році, мав 122 послів ББ. Була це замала ґрупа, щоб перешкодити соймовій більшості, яка поставила перед державний трибунал міністра фінансів Чеховича за надбуджетове видаткування сум з приказу Пілсудського. Але вибори у 1930 році Пілсудський зробив при помочі „пацифікації" у Галичині та масового виарештування лідерів польської і непольської опозиції і віддачі їх до військової вязниці у Бересті, де комендантом став ославлений Костек Бернацький. З такої пародії „виборів" у сойм з 1930 року зявилось уже 249 послів ББ. Була це всетаки замала кількість, щоб леґально перевести зміну конституції, бо для цього потрібна була більшість 3/5, при присутности найменше половини всіх послів. До того ще й ББ не зголосив готового проекту конституції, лише конституційні „тези". Одночасно інші клюби позголошували свої проекти конституційних змін. Заварилась дискусія, яка тривала від 31 жовтня 1928 року до 28 квітня 1935! Тоді то врешті побачила світ нова конституція. Побачила — завдяки хитрому маневрові: посли ББ скористали з одного моменту, коли опозиційні лавки світили пусткою, перевели на лоб на шию переставлення черги нарад, перейменували наголовок „конституційні тези" на „конституція" і переголосували в усіх трьох читаннях. А потім, коли трохи вишліфований текст вернувся з сенату назад до сойму, прийняли всі поправки звичайною більшістю голосів, інтерпретуючи по свому, що це вже звичайний закон! Очевидно, що залежало послам ББ не на направі устрою, бо нема такого кепського устрою, при якому не можна б добре правити державою, якщо громадянство є внутрі зісполене, політично освічене та має кадр справжніх державних діячів, які *вміють правити.* Єдина ціль, яка просвічувала таборові ББ було: закріпити владу за собою та виключити від влади конкурентів з інших партійно-політичних таборів. А поняття влади було у більшости членів ББ тотожне з поняттям почестей, високих платень, синекур, знаменитих посад, матеріяльної наживи, з поняттям упривілеєної верстви.

І траґедією Польщі не було те, що вона мала кепські устрої, тільки те, що поміж кожночасним устроєм та кожночасною владою не було ніякої гармонії. При складанні конституційного закону думали про одно, писали що інше, а для написаного не мали виконавців. З найбільшою яскравістю показалося це якраз після вирішення нової конституції, себто в останньому 4 і пів літньому періоді Польщі.

Каер.

Коза

Неділя. Сонце не припікає, а пече. Саме полудне. Скінчилася Служба Божа, люди розходяться по хатах. Я йду також. На друге село, до свояків. Заїхав до них подихати трохи подільським повітрям. Драпаюся стежкою, високо, як на піч, понад яр, бо ще ніколи туди не ходив.

Тягне мене біла хата серед старезних черешень, густий пліт і не ворота, а широко відчинена брама. Загорода самотна, навідшибі, як хутір, а від неї скочується в ярок великий пустар, такий, що пожалься Боже: ні його орати, ні на ньому пасти. Пустар — тай годі. Проходжу його й хочу минати хату, але на брамі стоїть дядько в білій, як сніг, сорочці і питається мене, куди я йду.

Я сказав.

— То прошу через моє подвіря і через сад. Там є перелаз, а від перелазу стежка аж до самого гостинця. Туди буде вам на половину ближче.

Я подякував й увійшов на подвіря.

Аж мило глянути; чисто, позамітано й повипрятувано під неділю.

До приспи приставлено столець. Донька виносить посудину; знати, незабаром полуднувати сядуть.

Донька вбрана святочно. Оксамитну корсетку вже скинула, і коралі з дукачами також, але ще на ній розкішно вишивана сорочка і запаска така, що за очі хапає. Чари, не запаска!

Під черешнею сидить бабуся. Вона в білім сукмянім каптані; хоч як гарячо, не скинула його — стара, мало крови має і тому мерзне.

Але той каптан, той каптан! Я ще такого не бачив, хоч весь наш край, від Збруча по Лемки зїздив. Біле сукно, густе і рівне, що такого нині ніде не купити. А крій який! Треба би добрим кравцем бути, щоб вам розказати. До стану а з-заду та по боках збірки, але не дрібні і так якось вироблені, що рушаєшся то вони не падуть, а тільки злегка подаються. Каптан на комнірі та на вшитках та на рукавах вишиваний старовинними узорами в червоній, жовтій і зеленій красці.

Я попросив бабусю, щоби вона встала, і щоб перейшлася від одної черешні до другої. Не відмовилась і я не міг налюбуватися тим каптаном, буцім гарним спогадом із давних передчасних забутих часів.

— Краса! — кажу до бабусі.

— От старина. — відповідає — Ще таких є три в нашім селі. Часом у неділю стрінемося в церкві, і виглядаємо тоді буцім із цвинтарів примандрували.

— А кілько літ буде тому каптанові?

— Або я знаю кілько? Я вже його сорок літ маю, а кілько носила покійна моя мама, того вам сказати не вмію.

— Такий старий, — кажу — а виглядає буцім його щолиш від кравця принесли.

— Бо сукно зі своїх овець, і свої руки його ткали, не те, що тепер. Або тепер що »порядного« є? Які люди, така і їх одежа.

Господар при брамі люльку курив і спльовував крізь зуби.

— Прошу не гніватися, — звернувся до мене — мамуся все, що не колишнє, ганять. У теперішньому нічого доброго не бачить.

— Не бачу, бо ще мені не позаступало. Перше, бувало, купиш чи опанчу, чи кожух, чи що там, і ходиш, ходиш і не находишся, ще й дітям перекажеш, а нині що! Саме шмаття, дрантя. Люди тішаться, що дешеве і забувають, що дешеве мясо пси їдять. — І рукою махнула.

А мені на гадку прийшов отсей пустар, що був за ворітьми. Зорати його годі, бо сильно стрімкий і засіяти трудно, бо вода по кожнім дощі нові рівці рие. Задеревити, так само не легко. Худоби на нім не напасеш, але вівці можна тримати.

Так тоді й кажу до господаря:

— А чому ви не тримаєте овець? Тут було би їх де пасти. І коза також не завадила б. Було би молоко, була би й вовна на каптан, хоч не такий гарний, як оцей, а все таки на каптан.

Господар подивився на мене зпід ока й усміхнувся.

— Чому я овець не тримаю? — питаєтеся. Бо ніхто їх у селі не тримає. А як ніхто, то й мені ніяково. А вже про козу, то навіть нема що казати.

— Та чому нема?

— Бо я своїй дитині не ворог. Вона одиначка в мене.

Я видивився на нього.

— Не розумію вас. Донька-одиначка гарно, але при чім тут кози?

— А при тім, що люди на неї пальцем показували би, »то дівка того, що козу тримає« — казали би посміхаючись. А я не хочу, щоби з моєї дитини насміхалися.

Відпровадив мене до перелазу і показав стежку, що нею було мені на половину ближче.

Зміна уряду у Фінляндії

= Гельсінкі. В складі фінляндського уряду прийшло до нової зміни. Премієром залишився мін. Риті. Становища міністерств закордонних, внутрішніх справ і пошти обняли нові політичні діячі, а саме: міністерство закордонних справ проф. Віттінґ, міністерство внутрішніх справ фон Борн. Оба шведи. Доручення цих важних постів шведам пояснюють змаганням усунути всякі суперечности між шведським і фінляндським населенням Фінляндії, а також тому, щоб надати політиці Фінляндії виразний »скандинавський курс«.

—o—

Всеукраїнський Національний Конґрес

відложено.

Як ми вже повідомляли в одному з попередних чисел »Кр. Вістей«, дня 16. березня ц. р. мав відбутися у Ню-Йорку Всеукраїнський Національний Конґрес. Одначе, як пишуть закордонні часописи, конґрес з уваги на необхідність переведення остаточної орґанізаційної підготовки відложено на деякий час. Всежтаки конґрес відбудеться.

—o—

Вислід виборів до парляменту в Канаді

= Ню Йорк. З Оттави надійшли перші вістки про тимчасовий вислід виборів до парляменту в Канаді. На загальне число 245 послів ліберали здобули 169 мандатів, консерватисти 34 мандати, 18 припало іншим партіям. Що до 24 мандатів нема ще вісток. Виборча кампанія й обчислювання голосів були дуже утруднені внаслідок великих снігових і сильних морозів.

—o—

Анґлія ворогом невтральних держав

= Брюссель. Анґлійсько - жидівський журналіст Авґур стверджує зовсім отверто в одному часописі, що Анґлія не шануватиме в майбутньому невтральности інших держав. »Сподіємось, — пише Авґур — що сьогодні ніхто вже не має сумнівів, яке є вдійсности становище анґлійського уряду супроти невтральности деяких держав в Европі. Якщо війна потриває ще найближчих 10 місяців, тоді невтральність при сьогоднішньому розвиткові подій взагалі не буде істнувати.« Дальше Авґур грозить Італії і пише: »Чемберлен остеріг також Мусолінія, щоб він не робив собі ілюзії, що Анґлія і Франція не були би рішені взяти під увагу всякої евентуальности на Середземному Морі, або в іншій частині землі.

Конференція прем. Телекія з Мусолінієм

= Рим. У вівторок 26. 3. мадярського прем. Телекія приняв на авдієнції Мусоліні у присутности мін. Чяно та відбув з ним довшу розмову. Про конференцію видали урядовий комунікат такого змісту: „В сердечній розмові рішено продовжувати співпрацю між обидвома країнами на основі істнуючого від 13 літ і випробуваного в багатьох подіях договору приязні. Ця приязнь стоїть в повній згоді з італійсько-німецькими і мадярсько-німецькими взаєминами, а також із взаєминами між Італією та Югославією. Уряди обох держав рішили продовжувати в теперішних обставинах свою акцію для забезпеки мира в басейні Дунаю і на Балкані".

Мадярський прем. Телекі відбув опісля розмову з журналістами, в якій зокрема відкинув підозріння немовби його візита мала надзвичайний характер. Що до самої Мадярщини то вона в теперішних історичних подіях займає вижидаюче становище. Чим менше говориться про певні спірні справи тим краще. З цієї причини Телекі відмовився обговорювати теперішні взаємини між Мадярщиною й Румунією.

—o—

Німці зістрілили над Сильтом

найменше 6 літаків.

= Берлін. З урядових джерел повідомляють: У звязку з невдалим летунським нападом анґлійців на остров Сильт, — останніми днями морські хвилі викинули на беріг північно-фризійських островів трупи летунів і рештки анґлійських літаків. Є це останки трьох літаків, що впали у воду в часі анґлійського налету, чого внаслідок темноти не можна було завважати. Тому загальне число досі безсумнівно стверджених анґлійських втрат в часі налету на Сильт сягає не три, але 6 літаків

= Токіо. Берлінський кореспондент японської преси, що після невдалого анґлійського налету відбув на запросини німецького міністерства пропаґанди летунську прогульку на Сильт ствердив, що гребля з залізничим шляхом, що лучить остров Сильт зі суходолом є зовсім неушкоджена. Анґлійські запевнення про знищення є неправдиві. Анґлійські літаки скинули 40 бомб по 150 кґ. Тільки одна бомба попала в ціль, трапляючи в дах шпиталю. Всі інші бомби впали здебільша в море.

—o—

Совітсько-іранський

торговельний договір.

= Теґеран. Минулого понеділка підписали в Теґерані представники Совітів і Ірану торговельний договір. За Іран договір підписав міністр закордонних справ Аляма і міністр торговлі, за СССР совітський амбасадор Філімонов і начальник торговельної делеґації. Підписання цього договору оцінюють як дальше затіснення співпраці між Іраном і СССР. Анґлійська політика на Близькому Сході потерпіла тому нову невдачу в намаганнях довести до зудару зі Совітами і поширити війну на полудневому сході.

—o—

Анґлійський летун обстрілював

данських громадян.

Минулої суботи коло 16 години анґлійський летун надлетів над ютляндське побережжя і з дуже невеликої висоти отворив скорострільний вогонь на групу цивільних осіб, що саме відбувалиловецьку прогулку. На щастя нікого з них кулі не ранили.

—o—

ПОВІДОМЛЯЄМО

що ми отворили

ПОШТОВЕ ЧЕКОВЕ КОНТО

у Варшаві

Ч. 2.143.

До сьогоднішого числа долучуємо згадані чеки, якими просимо відновити передплату та вирівнати евентуальні залеглости за »Краківські Вісти«, »Малі Друзі« та книжки.

На

лівому відтинкові чеку треба зазначити на що посилайте гроші.

За пересилку гроший до 20 зол. платиться 20 сот.

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО.

Пропав совітський корабель

Амстердам. Аґенція Райтера повідомляє, що один анґлійський воєнний корабель задержав совітський корабель »Владімір Маяковський«, що плив до Совітів. На кораблі переведено ревізію. Як виявилося, корабель плив до Владивостоку й віз велику скількість товарів, навантажених в американському порті Манцаніллько. Корабель пропав.

Совітський уряд склав з того приводу гострий протест домагаючись, щоб анґлійці шанували невтральність чужих кораблів і щоб дали відшкодування за пропавший корабель.

Корабель »Владімір Маяковський« — це другий з черги, що на Тихому Океані став жертвою нападу анґлійців. Перший був »Селянга«, що його 13. січня ц. р. задержали анґлійці біля Формози, як плив до Владивостоку.

Слід відмітити, що цей черговий факт у великій мірі заогнить совітсько-анґлійські взаємини.

—o—

Українці!

Перед нами найбільш радісний день ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТА.

Ніхто — як ми не розуміє всієї глибини тієї події, ніхто — як ми — не відчуває всього чару цього приманливого слова ВОСКРЕСЕННЯ.

Тож і ніхто як ми — не прагне й не чекає приходу цього Воскресення! Не стрічатимемо Воскресення Христа разом з Рідними, Коханими, Знайомими. Будьмо ж хоч ДУХОМ РАЗОМ.

І ВІДСВЯТКУЙМО ЦЕ ВЕЛИКЕ СВЯТО СИМВОЛІЧНО — СПІЛЬНО!

Хай знаємо — ми і вони, що в цю хвилину ПЯМ'ЯТАЄМО ПРО СЕБЕ.

Привітаймо своїх Рідних, що далеко від нас, з оцим ВЕЛИКИМ ПРАЗНИКОМ на сторінках українського часопису! Хай це привітання, що може ДІЙДЕ І ДО НИХ, ВТІШИТЬ ЇХНІЙ СМУТОК, ЗЛАГІДНИТЬ БАНУВАННЯ, СТАНЕ МОЖЕ Й ПЕРШОЮ ВІСТКОЮ, ЩО МИ ЖИВІ, ВСПОКОЇТЬ І ВРАДУЄ.

Щоб дати змогу широкому загалові українського громадянства — дати вістку про Себе й привітати Своїх часопис »КРАКІВСЬКІ ВІСТИ« у свому Великодному числі міститиме на сторінках — СВЯТОЧНІ ПОБАЖАННЯ.

Побажання містимемо в редакційній частині святочного числа.

ЦІНА ДО 10 СЛІВ 3 ЗОЛ.

Кожне дальше слово 50 сот.

Належитість просимо посилати грошевими переказами, а текст побажання обовязково написати на відворотній сторінці переказу, що призначена на переписку. РЕЧИНЕЦЬ ДО 12. КВІТНЯ.

АДМІНІСТРАЦІЯ »КРАКІВСЬКИХ ВІСТЕЙ«

Господарський кутик.

Господині - управляйте більше городовини

Цьогорічна предовга зима трохи припізнила господарські роботи. Тому то й наші сільські господині щойно тепер братимуться до своїх городців. Роботи буде багато ще й тому, що мало хто через події минулої осени зробив відповідні підготовчі роботи. Цієї весни може уважніше ніж колинебудь мусить поставитися сільська господиня до свого городу. Треба їй передбачувати усякі можливости. Треба їй памятати, що городовина може буде одним з найголовніших складників її, та її родини, поживи майбутньої зими. Сьогорічні морози знищили багато овочевих дерев — отже на овочі не може бути великої надії. Необроблені якслід минулої осени поля не дадуть може того врожаю, потрібного для прохарчування родини, для залишення на майбутній засів та ще й на продаж, щоб купити найпотрібніші речі до господарства. Колиж іще візьмемо під увагу, що багато господарів виїхало на роботи, то й тут є небезпека, що і весняні роботи в полі не будуть виконані якслід. Ось як візьмемо під увагу все це, то й побачать наші господині, що ярина зможе їх у великій мірі порятувати.

Не буду тут багато розводитись про відживчу вартість городовини. Про те вже стільки писалось і говорилось, що кожна бодай трохи свідоміша господиня чи господар вже сьогодні знають, що уживання моркви, капусти, салати, шпінаку, помідорів, редьківців чи іншої городовини є не тільки потрібним, але просто необхідним для людського орґанізму та до того, щоб діти могли добре розвиватись і бути здоровими.

Коли розпляновуватимемо цієї весни наші яринні городці треба буде взяти ще й ту обставину під увагу, чи не можна буде тої ярини вигідно збути, бо ж як кажу гроша треба, а взяти його цього року тяжче буде з господарства ніж колинебудь. Коли село недалеко міста чи якогось живця, де приїздять гості на відпочинок, то тоді ярина буде добрим джерелом прибутку якщо плекатимемо відповідні ранні її сорти. Розраховуючи на малий врожай овочів, а одночасно і на недостачу цукру подбає добра господиня і про те, щоб виплекати таку ярину, з якої зможе собі зробити й мармеляду на зиму. Може й маловяка господиня знає, що з помідорів, моркви, буряків, коли додати до того яблук, сливок, чи грушок навіть у невеликій кількости і з малим додатком цукру, можна мати предобрі і здорові мармеляди, які нашим дітям не тільки смакуватимуть, але й дуже будуть корисні для здоровля. (Переписи до приготування тих мармеляд подамо своєчасно).

Хай памятають наші господині й те, що скажім редьківця чи шпінак, салата та інші можуть бути добрим додатком до нашої щоденної страви.

Редьківця: рожева з білим кінцем, чи кругла червона — добра буде і на продаж у місті і до власного вжитку. В березні висіваємо її до інспекту, а вже від квітня просто до ґрунту лише ранньою весною на більш соняшні грядки, а потім у більшім затінку. Можемо, підсіваючи її приблизно що два тижні, мати аж до самої осени. Земля може бути звичайна городова, лише добре управлена. Висіваємо її в рядках що 10 цм. не дуже густо, приблизно $1^1/_2$ цм. зерно від зерна.

Додавши добре вимитої, покраяної в тонкі качільця редьківці до звичайного сира трохи посоленого і розрідженого молока, квасної сметани, або навіть звичайного молока матимемо предобрий додаток на хліб на полуденок чи вечерю.

Морква: Можна деякі ґатунки сіяти ще з осени, але є добрі весняні ґатунки, які можна в квітні та травні висівати просто на ґрунт. Морква любить добре оброблений ґрунт у другому році по гною — але можна її сіяти на грядки по бараболі, огірках. Сіємо негусто, в рядках віддалених на 20—25 цм.; коли зійде в рядках загусто — проривати її. Треба її пополокати й осапувати. Добрі ґатунки ґрунтової моркви »Нантейська« та »Ст. Валері«.

До власного вжитку добра морква і як додаток до різних юшок і як окрема страва варена та підправлена ложкою масла та дрібкою муки і душена під покришкою. Здорово давати дітям сиру моркву, а навіть зовсім маленьким давати сок з моркви. З неї добра мармеляда.

Петрушка: Управляти її подібно до моркви. Коли хочемо мати дуже ранню петрушку то можна її висіяти пізньою осенню просто до ґрунту, але перед самими морозами, щоб не вспіла скільчитись. Добрий ґатунок петрушки це »Коротка Цукрова«. Вживаємо її до юшок, тощо. Добра є на продаж у місті. Через зиму переховуємо у пивниці в піску, або закопуємо.

Шпінак: Цю городовину наші господині майже не сіють, а міжтим вона є дуже корисна для здоровля — особливо для дітей і підлітків та хворих на недокровність. Її добре можна продати в місті. Управа шпінаку не є тяжкою. Висівати його треба просто до ґрунту до раннього вжитку вже в березні, а потім можна сіяти, аж до серпня, і тоді добрий він буде в зимові місяці. Потребує добре управленого місця. Сіємо рядками на 10—15 цм. віддаленими, або й широкометно, але рядкова управа дає кращий збір. Треба пополювати та підсапувати. Висіяний в осени до ґрунту шпінак дасть ранній весняний збір.

Шпараґова фасоля: Цього ґатунку наші господині управляють менше ніж ґатунків інших, а міжтим вона є дуже здорова до вжитку вже в стручках (варимо молоді очищені від кінчиків стручки в солоній воді і відціджену заливаємо ложкою ростопленого масла з підсмаженою тертою булкою чи хлібом). Її дуже радо купують у місті. Висівається її до ґрунту з початком травня в рядки віддалені на 35—40 цм., 3—4 зерна вкупі віддалені в рядках на 15—20 цм. Потребує добре виробленого ґрунту, але не свіжо погноєного (найліпше 3-ій рік по гноєнню).

Ось кілька ґатунків ярин, що їх наші господині мало управляють, а які є дуже господинам корисні. Подали ми тут лише ті, що просто висіваються до ґрунту. Про ті, що розмножуються в інспектах, а в наших малих господарствах купується готову розсаду, скажемо іншим разом. Тут лише хотіли пригадати ми про значіння управи городовини та вказати на окремі ґатунки.

Р. Самота.

До джерел Вислока

Висідаю з поїзду на малій зупинці в Боську. Поїзд постояв хвилину та небаром загубився знов у білих клубах свого диму. За закрутом села щез мені з очей. Ще рано; позакутувані школярики біжать до школи, деякі менші діти на руках у батьків, інші збірно з Грабиня (присілок) їдуть саньми; дзвіночки весело дзвелнь, дзелень і сивий коник жваво біжить, порскає.

— Слава Ісусу Христу! Слава, Слава... — здоровлять мене малі школярики.

— А добре вчишся? — питаю хлопчика.

— Я вже знаю про наших українських князів і про Україну знаю. Наш учитель такий добрий, багато нам оповідає про нашу батьківщину. Я вже й на карті потраплю вказати межі всіх українських земель.

— І про нашого батька Тараса вчимося. — Хвалиться дівчатко, що загорнуло свої пальчики в мамину „кацабайку".

— А ваш учитель той самий, що перше був? — питаю дальше, хоч добре знаю, що в Боську, де давніше українській дитині і молитися не дозволяли ляцькі зайди по українськи — сьогодні — є управителем 7. кл. школи українець і всі учительки є українки.

— Чого би той самий! Ще мало нас набилися ляхи учителі й „матечки"? Так весело співаємо сьогодні наші рідні пісні і дочекатися раненько не годен, щоб скоріше до школи бігти. І разом з нашою панею (вона щорана приїздить з Сянока, де мешкає у свого брата адвоката) вишиваночки мережати собі і до церковці і старшому братчикові.

— Давніше здирали з нас польські учительки наші вишивки та лаяли; а вечером ходимо, але з малими дітьми до нашої захоронки; наша сестра — не „матечка" — вчить нас молитов, рідного обряду, оповідає нам такі чудові казки й оповідання про нашу Україну, що ми сиділи би щодинни поза північ і слухали...

В ухах бренять мені веселі слова бадьорих школяриків... Щасливі діти, що дочекалися рідного учителя, що їх не побиває, не переслідує, але навчає, як своїх рідних соколят. — Честь вам, дорогі сестри учительки, та ви друже управителю за ваше щире серце для нашої дитинки.

З Боська можна вибратися в гори, або окружною дорогою через село Синів, або попри Мимінь руслом ріки Вислока поміж чудовий яр, стрімкі береги, звали грубого каменя, аж до самих джерел. — Легко сказати руслом ріки, але де-де ще ці джерела. Ген, далеко на південь за горами і лісами.

Іду руслом, рівніша дорога по леді, сніжок самраз добрий, шелестить дрібними камінчиками під моими лещетами. Перед сільцем — Мимінь, де тільки 6 українських родин живе і коло 20 „пільських" (так у цих сторонах називають кольоністів) лазарів, є руїни старовинного замку, але вони зимою нецікаві, кочегурою снігу зрівнані з горбочком при руслі Вислока. У літі напишу окремо про ці звалища, щоб хто буде в Риманові, або з Сянока вибралися в гори Риманівської округи на прогульку, зайшов поглянути й на мимінські звалища. Ці звалища досі не просліджені; ляхи не мали мабуть часу займатися такими справами. Для них цікавіше було — гнобити й нищити українські села! Були тут справді наші музейники з Сянока та Львова, але їм теж „пільська" влада не дала дозволу на розкопки.

На право за рікою Вислоком, здовж високого берега розсілося українське село Синів. У селі кооператива, місцевий молодий, рухливий крамар весело наважує товар, міряє нафту. Це 16-літній місцевий самоук, але на причуд здібний та моторний крамар; кожного чемненько вислухає, обслужить, засміється до кожного та хоч такий ще молодий, не дає собі в кашу наплювати — і дає собі з такими раду, що недавно ще валили кооперативу; це була єдина в селі українська станиця. Крім кооперативи є в селі громадський дім, але його хочуть перебудувати на простору хату, де всі культурно-господарські установи в селі мали б своє належне приміщення. З селом Синів майже безпосередно лучиться „пільське" село Глибоке, в якому тільки три родини українські, хоч у давнині Глибоке було українське аж під самий ліс, але „пільський" двір за панцизняних і недавно минулих часів шиканою, не приймаючи на роботу, не давав у засів поля — а нарід тоді темний, гноблений подавався та кольоністи, двірські посіпаки, різні гайдуки, присідали українську землю й тут наче на своїм розгосподарилися. І „косцюлок" собі напередодні розгрому „Пільщі" вимурували з вежею, щоб здалека видно було.

ч. 6. **Юліян Бескид.**

НОВИНКИ

КАЛЄНДАР.

Квітень:

2. Вівторок — Івана мч
3. Середа — Якова ісп.
4. Четвер — Василія свмч.

В НЕДІЛЮ, 31. ц. м. в год. 5 (17) відбудуться в домівці чит. »Просвіти«, Краків, Ринок 12. II. АНКЕТНІ СХОДИНИ батьків у справі оснування у Кракові дитячого садку. З огляду на значіння справи запрошуємо всіх батькі численно прибути на сходини. — Жіноча секція при чит. »Просвіти«.

— **ЗАПАЛЬНИК ҐРАНАТИ ПОРАНИВ 12-ЛІТНЬОГО ХЛОПЦЯ.** В полі під Варшавою найшли хлопці запальник від ґранати. 12-літній учепик Генрик Ґжибачевський почав розкручувати запальник і спричинив вибух запальника, що поранив хлопцеві грудну клітку і руку, попарив лице та поранив його товариша.

— **МІЛІОН СВЯТОЧНИХ ТЕЛЄҐРАМ НЕ ДІЙШЛО ДО АДРЕСАТІВ В АМЕРИЦІ.** Минулої неділі сильні громовиці та буревії спаралізували зовсім телеґрафічну і телефонічну комунікацію в Америці. Також радієва комунікація була довший час утруднена. Внаслідок цього понад 1 міліон святочних телеґрам не дійшло до своїх адресатів.

— **ПОЛЯРНУ ЗОРЮ ВИДНО В БЕРЛІНІ.** Минулої неділі вечером можна було завважити в Берліні полярну зорю. Північна частина неба мала широко розлиту фіолетну краску, а на ній ясніші проміні — це тривало понад 2 години. Поява полярної зорі викликала сильні електромаґнетичні бурі. Внаслідок електромаґнетичних забурень повстали також забурення у филях усіх радієвих станцій.

= **ВИБУХ НА АМЕРИКАНСЬКОМУ СТЕЖНОМУ СУДНІ.** На американському стежному судні »Кінґ«, що стояв на якорі в Ню-Порт на Род-Ейлянд дійшло до сильного вибуху, підчас якого 6 людей залоги було ранених.

ЗАКЛИК МУЗЕЮ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ В ПРАЗІ.

Музей ВБУ, збираючи памятки до історії визвольної боротьби Українського Народу, від початку своєї діяльности звертає увагу також на збирання й збереження памяток і матеріялів, що уможливили б майбутньому дослідникові правдиве висвітлення історії карпато-українського відродження й державного будівництва. З цією метою Музей ВБУ завжди старався комплєтувати:

а) карпато-українські видання — книги, часописи, ґазети, мапи, відозви, звіти, різні публікації й друки (до тих найменших!);

б) архівні матеріяли — рукописи, документи, листування, протоколи, діловодства і т. д.

в) фотоґрафії, мистецькі вироби й різні січові памятки.

Взагалі все, що може служити свідоцтвом стану й подій тамошнього політичного, культурного й господарського життя та праці як окремих осіб, так і цілих орґанізацій та установ, а також для висвітлення ідейних течій, національних і суспільних взаємин та побуту.

Зібрані в Музеї ВБУ музейні й архівні матеріяли до історії карпато-українського національного відродження й державности вже тепер представляють одиноку по своїй вартості збірку. Музей старається й далі про систематичне докомплєтовання їх й оцим звертається до всіх українців з закликом допомагати йому пожертвами музейних і архівних матеріялів для доповнення карпато-українського відділу.

Обовязком кожного українця, що працював в Карпатській Україні є подбати про те, щоб історія карпато-українського національного відродження й державности були висвітлені з належною докладністю й правдивісітю; а тим самим, щоб вороги українського визволення були позбавлені не тільки можливости, а й самого бажання перекручувати описи подій нашого минулого на шкоду для українців.

Матеріяли й памятки посилати на адресу: Ukrajińske Museum, Praha-Nusle II., Horymirowa 6. Cechy.

Короткі вістки

ДОСІ ЗНИЩЕНО 18 АНҐЛІЙСЬКИХ КОРАБЛІВ-ТРАВЛЄРІВ.

= Амстердам. »Дейлі Телеґраф« стверджує, що число втрачених анґлійських травлерів збільшилося до 18. З винятком трьох, всі травлери були від початку війни на послугах анґлійської воєнної фльоти. 9 з них наїхало на міни, 5 пропало без сліду, 3 затонули від бомб і торпед, один затонув від зудару з одним французьким кораблем.

НЕВДАЛИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕРЕВОРОТ У БОЛІВІЇ.

= Буенос Айрес. Зі столиці Болівії надійшли вістки, що в ночі з понеділка на вівторок 26. ц. м. 2 тисячі жандармів під командою майора Піто підняло повстання, яке здавлено. В краю панує спокій і порядок. Причина бунту покищо невідома.

= **ФРАНЦУЗИ ОҐРАБИЛИ ПОРТУҐАЛЬСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ.** Французький воєнний корабель напав в устю Тамізи на портуґальський корабель »Кассельксель«, спровадив його до французького порту в Касаблянка, де французи перевели ревізію та сконфіскували 7 тон кави.

Н. А.

Історичні нариси

Славянські племена в східній Европі

На північ від дулібів і деревлян, над Припеттю та її північними притоками на Поліссі і в південній Білорусі мешкали дреговичі, над західньою Двиною та горішнім Дніпром (північна Білорусь) кривичі, яких кольонізація посувалася в північно-східньому напрямку над верхню Волгу поміж фінські племена. На північ від кривичів були словени Новгороду, мабуть київської кольонії на шляху до Балтійського моря. На південь від кривичів та на північ від українських сіверян втиснулися радимичі і вятичі; перші заняли верхів'я Сожі, другі верхів'я Десни і посувалися теж у північно-східньому напрямку над Оку і Волгу між фінські племена. Найдавніший наш літопис виводить походження вятичів і радимичів від »ляхів«! топономастичні досліди, що займаються порівнянням місцевих назв, промовляють за тим, що ці племена вийшли з Підляшшя і сумежних окраїн Мазовша. Польський антропольоґ Ян Чекановський виказав, що самі мазовшани були східнославянським племям, згодом спольонізованим. Ще по смерти Болеслава Хороброго († 1025) були виразні сепаратистичні змагання мазовшан під проводом Маслава до державної окремішности; при тому ці змагання спиралися на привязанні мазовецької людности до старославянських поганських вірувань.

Що до назви »ляхів«, то галицько-український історик Степан Томашівський здогадувався, що ляхами називалося також східнеславянське племя, що жило в сусідстві з дулібами; згодом цю назву переніс наш літопис на поляків. Здогад Томашівського підтримує згадка в Галицько-волинському Літописі в XIII ст. про населення »ляхів-українців« на холмсько-люблинському пограниччі. Люблинська земля тільки короткий час у XIII ст. за князя Льва Даниловича належала до галицької держави; проте перевага українського елементу зберігалася там до XVIII ст.

Історичні вістки про навернення славян над горішньою Вислою на християнство східнього обряду в часах св. Методія, потверджені істнуванням церков, перероблених на костели далеко на захід від сьогочасної української етноґрафічної території, згадки в історичних джерелах середневіччя про те, що границі Руси сягають по Краків, жива українська народня свідомість у добі Хмельничини в половині XVII ст. про те, що Висла є границею між Польщею і Україною — промовляють за тим, що в IX ст., в часі розмежування між східніми і західніми славянами границею між ними була Висла.

Мадяри зявилися в наддунайському низі в початках X ст. і завдали кінець славянській великоморавській державі, що обєднувала славянські племена в Чехах, Моравії, наддунайській кітловині і в прикарпатських землях. Мадяри вбилися клином між хорватів, що частинно мусіли податися на південь, закладаючи хорватську державу.

В східніх семигородських Карпатах задержалися з римських часів громади зроманізованих дакійських пастухів - волохів, яких верхівка зберігала довгі часи впливи болгарсько - славянського панування над ними в IX. ст. Бо болгари, що прийшли раніше над долішний Дунай знад Волги, підбили тамошню славянську людність і створили болгарську державу, яка до приходу мадярів обхоплювала і Семигород. Мала горстка болгарських завойовників зіславянщилася, накидаючи тільки славянам свою назву.

Мадярсько - волоський клин відділив Україну від південних славян болгарів, сербів і хорватів, що расово — як виказують антропольоґічні досліди — є найближчі українцям.

ПОЧАТКИ КИЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ „РУСЬ".

Славянські племена творили спершу свої племінні держави, на яких чолі стояв князь. В міру потреби, у важливих справах скликував князь віче — збори всіх старшин з кожного роду племени.

Розбиті на племінні держави славяни не могли проявляти займанцько.ї політики супроти своїх сусідів. Щойно загроза втрати власної державности змусила славянські племена обєднуватися в одну державу. Таке обєднання більшої кількости славянських племен наступило спершу, але на короткий час у середущій Европі (спершу держава Сама, відтак великоморавська держава). Але кількастолітню тривкість проявила держава, що обєднала славянські племена в Східній Европі, зі столицею в Києві та з назвою Русь.

Щодо початків київоруської держави в історичній науці є різні здогади За нашим найдавнішим літописом „Повість временних літ", зредаґованим у початках XII. ст., приймають деякі історики (зпоміж українців Степан Томашівський), що оснували київську державу дружини варяг зі Скандинавії під проводом Аскольда й Дира в 860-их р. р. Є це т. зв. норманська теорія початків Руси. Противники її — антинорманісти (зпоміж українців Михайло Грушевський) вказують на згадки в грецьких і арабських джерелах про руську державу ще в VIII ст.; на їх думку київська Русь була створена місцевим племенем полян, а тільки згодом у IX—X. ст. у службу київських князів місцевого походження вступали дружини варязьких вікінґів. Історик Вол. Пархоменко звязує первісну Русь з Доном і Азовським морем; на його думку — мешканці степу — поляни під напором кочовиків відступали в лісову полосу України в околицях Києва й тимто прийшло між ними й деревлянами — мешканцями лісової полоси до зудару за князя Ігоря (945). То знову П. Смирнов пробував довести, що арабські вістки про Русь у VIII. ст. відносяться до руської держави над горішньою Волгою й Окою; цей погляд Смирнова про істнування московської держави в VIII. ст. приняв без застережень тільки І. Свєнціцький, але їхне узасаднення цього погляду не видержує наукової критики.

Та як воно не булоб обєднання східнославянських племен в одну державу довершувалося київськими князями наоколо оси „путь (шлях) від варягів до греків" — себто водного шляху від Балтійського моря річкою Невою до озера Ладоги, річкою Волхвою до озера Ільмен, відтак волоками до Дніпра й Дніпром до Чорного моря. Зі зростом київської держави в X. ст. йдуть безупинні змагання її князів забезпечити її торговельні звязки з Півднем. Тимто були виправи на Царгород, ключ до Чорного моря, князів Олега Віщого, Ігоря та Святослава Завойовника. Останній для успішности боротьби за опанування Царгороду задумав обєднати свою державу з наддунайською Болгарією. Навіть осів на якийсь час в болгарському городі Преславі (Переяславець у нашому літописі) над Дунаєм, що був важливим центром дунайського торговельного шляху. Дунаєм їздили київські купці через Мадярщину до Німеччини; Руський город над Дунаєм недалеко Братислави був торговельною станицею для торговлі наших купців з Німеччиною.

—о—

З Генерал-Губернаторства

ЗНИЖКА ПОШТОВОЇ ТАРИФИ.

— Німецька Східня Пошта, поборовши всі організаційні труднощі на терені Генерал-Губернаторства, вводить з днем 1. квітня п. р. суттєві зміни та удогіднення поштової тарифи. Від 1. квітня ц. р. обовязуватиме на терені Генерал-Губернаторства та сама поштова тарифа, що в Німеччині. Значить оплата за листи зрівнана з німецькою тарифою. Досі було необхідно на терені Генерал-Губернаторства підвищити поштову тарифу з уваги на комунікаційні труднощі. Тепер від 1. квітня поштова листівка коштує 12 сотиків, лист до 20 грамів ваги 24 сот., без уваги куди висилається листа, чи до Німеччини, або до Протекторату, хтоб це не висилав, урядник чи приватна особа в Генерал-Губернаторстві.

Так само отже зрівнано чекову оплату на терені Генерал-Губернаторства з оплатами в Німеччині. Обнижка ця причиниться до збільшення чекових оборотів у чековім уряді Генерал-Губернаторстві у Варшаві. Оті удогіднення німецької східньої пошти причиняться до дальшої розбудови господарського життя в Генерал-Губернаторстві. Нова поштова тарифа є така: лист до 20 грам. 24 сот., понад 20 грам. до 250 грам. — 48 сот., повище 250 грам. до 500 грам. — 80 сот., понад 500 грам. до 1000 грам. — 1 зол. 20 сот. Поштові листівки — 20 сот.

Друки до 20 грам. — 6 сот., повище 20 грам. до 50 грам. 8 сот., до 100 грам — 16 сот., до 250 грам. — 30 сот., до 500 грам. — 60 сот.

Торговельні листи до 100 грам. — 16 сот., до 250 грам. — 300 сот., до 500 грам. — 60 сот.

Прібки без подання вартости небільше до 2 кг — 80 сот.

Відносно ричалтових пересилок слід відмітити, що звичайні листи і пересилки не можуть бути ричалтові. Оплата ричалтова виносить — 60 сот., пакунки до 5 кг — 1 зол. 20 сот., понад 5 до 10 кг — 3 зол. 20 сот., до 15 кг — 4 зол. 80 сот., до 20 кг — 6 зол. 40 сот., понад 5 кг є дозволені тільки урядові пакунки.

Грошеві перекази до 20 зол. — 40 сот., до 50 зол. — 60 сот., до 200 зол. — 80 сот., до 500 зол. — 1 зол. 20 сот., до 1000 зол. — 1 зол. 60 сот., до 1500 зол. — 2 зол., до 2000 зол. — 2 зол. 40 сот.

Пересилки за післяплатою не дозволені в оборотах з Німеччиною. Поштові скритки звичайні місячна оплата 1 зол. 50 сот., за більші 2 зол. місячно. Водночас назначено нову оплату за звичайні й телеграфічні поштові чеки.

НОВИЙ РОЗКЛАД ЇЗДИ ПОЇЗДІВ ВІД 1. КВІТНЯ Ц. Р.

Водночас із введенням літнього часу обовязує новий розклад їзди поїздів на терені Генерал-Губернаторства. Від 1. квітня поїзди їздитимуть уже після нового часу; в годині 2 годинники пересунуть на годину 3-ту. Новий розклад їзди з уваги на урухомлення нових далекобіжних і місцевих поїздів, помітно збільшений. Всеж таки слід перед відїздом найкраще поінформуватися у дотичному уряді руху.

Замітне, що поспішний поїзд, який давніше їхав лише з Берліна до Катовиць, тепер курсуватиме аж до Кракова. Між Краковом і Варшавою через Тунель і Радом урухомлено нові поспішні поїзди. Також приспішено поспішні поїзди на лінії Ченстохова — Варшава і Кутно — Варшава. Багато особових поїздів на тих лініях де направлено вже знищені війною мости, тепер зреорганізовано. Новий розклад їзди можна купити від 1. квітня у всіх бюрах продажі білетів.

—о—

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

М. ЯРОВ... Балигород. Допис одержали. Дякуємо. Містимо. Жалуєтеся, що не містимо нічого про Балигородщину. Цей закид спрямовуєте до Вас, що нічого не писали досі з Балигорода про тамошні українські справи. Тож пишіть. Слава.

ВП. МАТ-КО МИРОН. Ваші вірші одержали й передали редакції »Малих Друзів«. На сторінках »Кр. Вістей« покищо не містимо віршів. Слава.

ВП. МИХ. ДОБОШ СЯНІЧОК. Досі не одержали ми від Україн. Банку в Сяноці Вашої передплати на »Кр. Вістей« для чит. »Просвіти« в Сянічку, ти на »Кр. Вістей« для чит. »Просвіти« в Сянічку. Отже просимо домагатися, щоб ті гроші нам переслано. Слава.

—о—

Поширюйте наші видання!

ОГОЛОШЕННЯ

За Редакцію відповідає начальний редактор Л. Хомяк у Кракові. Видає „Українське Видавництво", Краків, вул. Кармелітська 34, II. Телефон 230-39. З друкарні „Нова Друкарня Денникова" під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.

Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: Hauptschriftleiter L. Chomiak Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Karmeliterstrasse 34. II, Fernsprecher 230-39 Druck: „Nowa Drukarnia Dziennikowa", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79